

УДК 340.15(477).18/19"

А.Ю. Бойчук

ДЕРЖАВОТВОРЧІ ІДЕЇ ІВАНА ФРАНКА

Україна – молода держава, яка стоїть на політичному роздоріжжі, вона не має єдиної ідеології для сповідання. Це означає, що не має стержня, який би утримував суспільство разом, надавав йому мету, направляв його, робив стійким до зовнішніх подразників і гасив внутрішні суперечності. І саме за такої ситуації потрібно звернутися до однієї з найвидатніших постатей в українській історії, видатного громадського діяча Івана Франка. Саме тепер його політичні погляди, ідеї щодо державного будівництва, які не могли бути реалізовані сто років тому, стають актуальними [10]. Для цього потрібно звернутися до найменш дослідженої сфери діяльності Франка – до його політичних і правових поглядів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми з дослідження творчої спадщини Франка, дає підстави стверджувати, що в Україні існує широке коло наукових публікацій, творів, присвячених дослідженню творчості І. Франка. Варто звернути увагу на праці М. Возняка, І. Макаровського, Я. Грицака, О. Забужко, О. Копиленка, О. Скакун, Д. Павличко та ін. Однак, на думку вчених, кількість юридичних праць у сфері досліджень державотворчих та політичних ідей Івана Франка в Україні є недостатньою, зважаючи на те, що вони потребують детального аналізу.

Метою статті є здійснення комплексного та системного політико-правового аналізу творчості видатного українського письменника І. Франка з точки зору висвітлення його державотворчих ідей в умовах розбудови незалежної України [14].

Іван Франко був не тільки письменником, громадським діячем, філософом, а й людиною, яка зробили вагомий внесок в розвиток таких наук, як юриспруденція, політологія і державне будівництво.

Життя простого народу, його проблеми та мудрість були основним джерелом його творчості. Франко був сином селянина і досконало знав проблеми селян в Галичині не з розмов, з газетних статей, а бачив все власними очима. І. Франко досліджував проблему простого народу в Україні протягом усього свого життя, він присвятив цьому питанню безліч публікацій. Для вирішення селянського питання письменник навіть балотувався до Австрійського парламенту, але вибори програв через те, що вони були сфальсифіковані [12]. Свої роздуми з приводу соціального, економічного, політичного і культурного стану українського народу, зокрема галицьких селян, він звиряв з досягненням європейської політичної і правової думки.

У сьогоденні соціально-економічних, політичних і духовних обставинах життя українського суспільства особливої уваги набирають політичні і правові погляди Франка. Вони можуть допомогти людям краще збагнути й осмислити своє минуле, спрогнозувати своє майбутнє, не втратити надбання нащадків.

Політико-правові погляди І. Франка були сформовані під впливом революційних перетворень, які відбулися в Європі в ХІХ ст. Суспільний ідеал І. Франка найяскравіше відбиває глибину його світогляду, розуміння закономірностей історичного розвитку.

Мрія про незалежну Україну пронизує всю творчість письменника-мислителя. У багатьох наукових працях і художніх творах він викладає розуміння соціальної перспективи, малює світлі картини світлого майбутнього рідного народу і всього людства.

На відміну від більшості вчених, І. Франко прагнув обґрунтувати свій ідеал суспільства не абстрактними поняттями добра і справедливості, а показував його як неминучий суспільний результат всієї історії. У цьому контексті його погляди знаменують собою важливий етап розвитку громадської думки [3].

Слід зазначити, що І. Франко не був спеціалістом у сфері юриспруденції, але інтерес до вивчення права він виявляв ще у студентські роки, навчаючись на філософському факультеті Львівського університету. Цей інтерес письменника був підкріплений практикою суспільно-політичної діяльності, якою І. Франко займався в період свого навчання в університеті. Його діяльність привела письменника до проблем вирішення різного роду правових питань, які склалися в тогочасному суспільстві. І. Франко звернув увагу на закономірності історичного розвитку права і держави, співвідношення права й економіки, політики та державної ідеології, можливі напрями впливу права на суспільний розвиток, співвідношення права і закону, залежності прав і свобод особисті від реальних соціальних гарантій, які надаються державою [4].

І. Франко добре знав монархічне законодавство Австро-Угорської імперії і Польщі, під владою яких перебували українські землі. Письменник старався вдосконалити право власності, врегулювати право селян на земельні наділи. І. Франко орієнтувався в конституційному праві, вивчав кримінальне, цивільне і земельне законодавство Австро-Угорщини, цікавився питаннями міжнародного права. Його передвибірні виступи містять оцінки законодавчих актів уряду і актів правозастосування. Багато положень І. Франка про право і закон, кримінальну юстицію та законність склалися під впливом соціалістичних ідей або збіглися з ними.

Розглядаючи справедливість і право, справедливість і рівність у тісному зв'язку, І. Франко не прирівнював їх, він оцінював право з позиції справедливості. На думку письменника, право призвано регулювати відносини між людьми, користування і розподіл продуктів праці, охороняти свободу і недоторканість особистості, а не державу в особі бюрократичного апарату. І. Франко вимагав, щоб у праві були втілені ідеї гуманізму, справедливості, прав і свобод особи і суспільства [9].

Право і закон І. Франко правильно розглядав як генетичні й функціонально зв'язані інститути, але вони не є тотожними між собою. У поняття закону письменник вкладав певний зміст. Оскільки в Австрії за конституцією 1867 р. уряд мав право сам видавати закони у проміжку між сесіями парламенту і часто використовував цей метод, спеціально робив все можливе для відстрочки

засідань парламенту або розпускав його. В Австро-Угорській імперії постанови уряду були прирівняні до законів, які видавав парламент. До законів були прирівняні навіть нормативно-правові акти галицького сейму, так звані укази. На відміну від австрійських учених, які розділяли закони конституційні, основні й династичні, І. Франко поділяв закони на загальнодержавні (для Австро-Угорщини) і місцеві (для Галичини) [2]. Загальні закони І. Франко поділяв на повсякденні й конституційні. Укази, які видавав Галицький сейм, письменник вважав повсякденними законами місцевого значення. У теоретичному і правовому значенні такий підхід до класифікації законів у часі і просторі був прогресивним, тим більше І. Франко дотримувався думки, що уряду потрібно заборонити видавати закони (ст. 14 конституції Австрії 1867 р.) і залишити це право за парламентом.

Особливу увагу І. Франко приділив вивченню австрійської конституції 1867 р. Письменник називав її “паперовою”, “формальною”, шкідливою для простого селянина, але вигідною для панівного класу і владної верхівки. За визначенням І. Франка, це була антинародна конституція, яка заперечувала гарантію будь-яких прав і свобод людини. Письменник зазначав, що в цьому документі взагалі не закріплені будь-які гарантії для реалізації основних прав населення Галичини, а відсутність гарантій законних прав призводила до повного порушення конституційних права простого народу [13].

І. Франко виступає пристрасним пропагандистом нового суспільного ладу – соціалізму, він був ідеологом соціалізму в Галичині, що позначилося на його діяльності, тому, проаналізувавши творчість письменника, можна побачити, що він торкається правової проблематики регулювання суспільних відносин, побудови правової держави, забезпечення всім громадянам рівних свобод і можливостей, реформи місцевого самоврядування. Можна здивуватися, наскільки глибоко письменник проник у суть усіх цих проблем. Його роботи були покликані підняти людей на боротьбу проти Австро-Угорської імперії і створення української незалежної держави [7].

Таким чином, проаналізувавши сучасний стан дослідження творчості І. Франка, можна дійти висновку про те, що на даному етапі нашого розвитку ідеалом для Франка була українська самостійна держава національної демократії у формі народної республіки, за що письменник-демократ боровся протягом усього свого життя, а політико-правові погляди Івана Франка є органічною частиною його національно-демократичної ідеології, актуальність якої щороку зростає.

Література

1. Франко І. Що таке поступ? : збір. творів : у 50 т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 45. – С. 300-348.
2. Франко І. Мойсей (поема) : збір. творів : у 50 т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 5. – С. 201-264.
3. Франко І. Критичні письма о галицькій інтелігенції : збір. творів : у 50 т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 26. – С. 74-93.
4. Франко І. Про працю : збір. творів : у 50 т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 44, кн. 1. – С. 66-78.
5. Франко І. Одверті листи до галицько-української молоді : збір. творів : у 50 т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 45. – С. 401-409.
6. Возняк С. У пошуках суспільного ідеалу (І. Франко і соціалізм) / С. Возняк. – Івано-Франківськ :

- Видав.-дизайнерський відділ ЦІТ, 2006. – С. 170.
7. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні: Франко та його спільнота (1856 – 1886) / Ярослав Грицак. – К. : Критика, 2006. – 631 с.
 8. Макаровський І. Державотворчі ідеї Івана Франка / І. Макаровський. – Івано-Франківськ, 2007. – 50 с.
 9. Макаровський І. Ідеологія І. Франка: філософсько-політологічний етюд (До 140-річчя від дня народження письменника) / І. Макаровський. – Івано-Франківськ : Облдрук, 1995. – 25 с.
 10. Іван Франко і світова культура : міжнародний симпозиум ЮНЕСКО : [матеріали]. – К. : Наук. думка, 1990. – С. 286-321.
 11. Забужко О. Філософія української ідеї на європейському континенті: Франківський період / Оксана Забужко. – К. : Наук. думка, 1992. – 119 с.
 12. Копиленко О. Політико-правові погляди Т. Шевченка та І. Франка / О. Копиленко. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 1990. – 53 с.
 13. Луців Л. Іван Франко – борець / Лука Луців. – Нью-Йорк – Джер Ситі, 1968. – 653 с.
 14. Павличко Д. Іван Франко – будівничий української державності / Дмитро Павличко // Урок української. – 2006. – № 6. – С. 106-124.

Анотація

Бойчук А.Ю. Державотворчі ідеї Івана Франка. – Стаття.

У статті проаналізовані погляди Івана Франка на конституцію та законодавство Австро-Угорської імперії. Ідеалом для Франка була українська самостійна держава національної демократії у формі народної республіки.

Ключові слова: Іван Франко, Австрійський парламент, Галицький сейм, конституція Австрії 1867 р.

Summary

Boychuk A.Y. State Forming Ideas of Ivan Franco. – Article.

Views of Ivan Franco on the Constitution and legislation of the Austrian-Hungarian empire are analysed in the article. Franco's ideal was the Ukrainian independent state of national democracy in form of people republic.

Key words: Ivan Franco, Austrian parliament, Galician seym, the Constitution of Austria 1867.

УДК 340.15(477),1920":342.726-053.6

Н.М. Крестовська

СТАНОВЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВОВОЇ ЮВЕНАЛІСТИКИ (1920-і рр.)

Знаковою характеристикою сучасної науки є виникнення нових напрямів досліджень, як правило, на стику існуючих наук та наукових дисциплін. Формування в системі права України нової галузі – ювенального права зобов'язує дати характеристику науки, яка його вивчає, – правової ювеналістики і, серед іншого, простежити витоки її формування та розвитку на вітчизняних теренах.

Проблема становлення науки ювенального права досі не була предметом окремого спеціального дослідження, хоча окремі її аспекти знаходили висвітлення